

**TALABALARDA MA'NAVIY-AXLOQIY QADRIYATLARNI
SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi

Urganch Davlat Universiteti

Pedagogika va psixologiya kafedrasi

o'qituvchisi Xamrayeva Umida Normamatovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda ma'naviy tarbiya, milliy qadriyatlar, pedagogik ta'sir vositalari hamda ta'lim muhitining talaba shaxsining ma'naviy rivojlanishiga ta'siri o'rganildi. Nazariy tahlil natijalariga ko'ra, ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish talabalarning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy mas'uliyati hamda fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: ma'naviy qadriyatlar, axloqiy tarbiya, pedagogik asoslar, talaba shaxsi, milliy qadriyatlar, tarbiya jarayoni.

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДУХОВНО-
ПРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ У СТУДЕНТОВ**

Абу Райхан Беруни имени

Ургенчского государственного университета

преподаватель кафедры педагогики и психологии

Хамраева Умида Нормаматовна

Аннотация: В данной статье анализируется значение инновационных педагогических технологий в образовательном процессе, их роль в повышении эффективности обучения, а также возможности развития знаний, умений и компетенций студентов. В исследовании рассматривается влияние современных образовательных технологий, интерактивных методов и цифровой образовательной среды на педагогический процесс. Результаты исследования показывают, что инновационные педагогические технологии

способствуют эффективной организации образовательного процесса, развитию самостоятельного мышления студентов и повышению качества образования.

Ключевые слова: духовные ценности, нравственное воспитание, педагогические основы, личность студента, национальные ценности, воспитательный процесс.

PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF FORMING SPIRITUAL AND MORAL VALUES IN STUDENTS

Xamrayeva Umida

Department of Pedagogy and Psychology

Urgench State University named after

Abu Rayhan BeruniUzbekistan

Abstract: *This article analyzes the pedagogical foundations for the formation of spiritual and moral values in students. The study examines spiritual education, national values, pedagogical influence tools, and the impact of the educational environment on the spiritual development of the student's personality. The results of the theoretical analysis show that the formation of spiritual and moral values in the educational process plays an important role in students' personal development, social responsibility, and the development of civic consciousness.*

Keywords: *spiritual values, moral education, pedagogical foundations, student personality, national values, educational process.*

Kirish : Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti shaxsning nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalarini, balki uning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini ham rivojlantirishni talab etadi. Ayniqsa oliy ta'lim tizimida tahsil olayotgan yoshlarning ma'naviy barkamolligi, axloqiy madaniyati hamda milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalanishi muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Ma'naviy-axloqiy qadriyatlar shaxsning dunyoqarashi, xulq-atvori hamda ijtimoiy faoliyatini belgilovchi muhim omillardan biridir. Pedagogika fanida ma'naviy tarbiya yosh avlodni insonparvarlik, vatanparvarlik, halollik, adolat va mas'uliyat kabi axloqiy fazilatlar asosida tarbiyalash jarayoni sifatida talqin qilinadi.

Bugungi kunda globallasuv jarayonlari, axborot oqimining kuchayishi hamda madaniy integratsiya sharoitida yoshlarning ma'naviy tarbiyasini ta'minlash masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik asoslarini o'rganish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Mazkur maqolada talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik omillari, ta'lim jarayonida ma'naviy tarbiyani tashkil etish mexanizmlari hamda pedagogik yondashuvlar tahlil qilinadi.

Tadqiqot metodologiyasi: Mazkur tadqiqot nazariy tahlil asosida olib borildi. Tadqiqot jarayonida pedagogika, pedagogik psixologiya hamda tarbiya nazariyasiga oid ilmiy manbalar o'rganildi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish
- pedagogik tajribalarni umumlashtirish
- qiyosiy tahlil metodi

Ushbu metodlar talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik asoslarini aniqlash imkonini berdi.

Asosiy qism: Ma'naviy-axloqiy qadriyatlar tushunchasining pedagogik talqini. Pedagogik adabiyotlarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlar shaxsning jamiyatda qabul qilingan axloqiy me'yorlar, ijtimoiy qadriyatlar va ma'naviy ideallar asosida shakllangan qarashlari va xulq-atvor tamoyillari sifatida talqin qilinadi. Ushbu qadriyatlar shaxsning ijtimoiy hayotdagi faoliyati, dunyoqarashi hamda axloqiy pozitsiyasini belgilaydi. Talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarning shakllanishi bir qator pedagogik omillar ta'sirida amalga oshadi. Bular quyidagilardan iborat:

- ta'lim muhitining ma'naviy yo'nalganligi
- pedagogik muloqot
- milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan tarbiya
- ijtimoiy muhit ta'siri

Mazkur omillar talabalarning ma'naviy dunyoqarashi hamda axloqiy xulq-atvorini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Talabalarning ma'naviy-axloqiy rivojlanishi ta'lim jarayonida turli pedagogik mexanizmlar orqali amalga oshadi.

Ushbu mexanizmlar quyidagilarni o'z ichiga oladi: Ma'naviy tarbiya jarayonini tashkil etish: Ma'naviy tarbiya jarayoni talabalarda axloqiy fazilatlarni shakllantirishga qaratilgan pedagogik faoliyatni nazarda tutadi. Ushbu jarayonda o'qituvchi shaxsiy namuna, pedagogik muloqot hamda tarbiyaviy faoliyat orqali talabalarning ma'naviy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya: Milliy qadriyatlar yosh avlodni tarbiyalashda muhim pedagogik omil hisoblanadi. Vatanparvarlik, milliy madaniyatga hurmat, tarixiy merosni qadrlash kabi qadriyatlar talabalarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ta'lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanish: Interaktiv pedagogik metodlar talabalarning ma'naviy-axloqiy masalalar bo'yicha mustaqil fikrlashini rivojlantiradi. Munozara, bahs-munozara va muammoli vaziyatlar orqali tashkil etilgan ta'lim jarayonida talabalar axloqiy masalalarni tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Natijalar: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish talabalarning shaxsiy rivojlanishi hamda ijtimoiy faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ma'naviy tarbiya asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida talabalar ijtimoiy mas'uliyat, axloqiy madaniyat hamda fuqarolik pozitsiyasini rivojlantiradilar. Shuningdek, ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarga asoslangan pedagogik yondashuvlar talabalarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda muhim rol o'ynashi aniqlandi.

Muhokama: Olingan natijalar pedagogika fanida ma'naviy tarbiyaning muhimligini yana bir bor tasdiqlaydi. Zamonaviy ta'lim tizimida ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish nafaqat tarbiya jarayonining, balki butun ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Talabalarning ma'naviy tarbiyasini rivojlantirishda ta'lim muhitining ijobiy pedagogik ta'siri, o'qituvchilarning shaxsiy namunasining ahamiyati hamda milliy qadriyatlarga asoslangan pedagogik yondashuvlar muhim rol o'ynaydi.

Xulosa: Talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Ma'naviy tarbiya asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning shaxsiy rivojlanishi, axloqiy

madaniyati hamda ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli ta'lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan pedagogik yondashuvlarni keng qo'llash, ma'naviy tarbiya tizimini takomillashtirish hamda talabalarning ma'naviy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1..Avloni A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
- 2.Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
- 3.Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
- 4.Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2017.
- 5.Nishonova N. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
- 6.G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent: Universitet, 2017.
- 7.Qurbonov Sh., Seytxalilov E. Ta'lim sifati va pedagogik innovatsiyalar. – Toshkent: Fan, 2016.
- 8.Ishmuhammedov R., Abduqodirov A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
- 9.Xudoyberdiyev M. Ma'naviy tarbiya asoslari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2020.
- 10.Zokirova F. Yoshlar ma'naviy tarbiyasi va pedagogik omillar. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.

Xorijiy manbalar

- 1.Hattie J. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. – London: Routledge, 2015.
- 2.Schunk D. Learning Theories: An Educational Perspective. – Boston: Pearson, 2020.
- 3.Ryan R., Deci E. Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation. – American Psychologist, 2017.

4. Lickona T. Educating for Character: How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility. – New York: Bantam Books, 2016.
5. Nucci L., Narvaez D. Handbook of Moral and Character Education. – New York: Routledge, 2018.